

Ekoci

ekoci.si@gmail.com

Številka: 092-90/2024/2

Datum: 16. 4. 2024

Zadeva: Pobude iz posveta (EKOCI) »Ali bomo v prihodnje jedli gensko spremenjeno ali sonaravno pridelano hrano«

Zveza: Dopis z dne 25. 3. 2024

Spoštovani,

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: MKGP) je prejelo vaš dopis s prošnjo za proučitev pobud iz posveta (EKOCI) »Ali bomo v prihodnje jedli gensko spremenjeno ali sonaravno pridelano hrano«.

Zahvaljujemo se vam za poslane pobude in predloge in vam v nadaljevanju pošiljamo naslednje pojasnitve.

1. NOVE GENOMSKE TEHNIKE PRIDELAVA RASTLIN IN PATENTIRANJE SEMEN

Predlog evropske uredbe o rastlinah pridobljenih z določenimi novimi genomskimi tehnikami (v nadaljevanju: NGT) je v postopku obravnave.

Na svetu kmetijskih ministrov EU predlog do zdaj ni bil potrjen, ker ni bila dosežena kvalificirana večina, ki je potrebna za sprejem splošnega pristopa in nadaljnjo obravnavo. Brez potrditve na Svetu kmetijskih ministrov je možna samo obravnava predloga na tehnični ravni, nadaljevanje postopka sprejemanja predloga pa, do pridobitve soglasja Sveta, ni mogoče.

Slovenija predloga evropske uredbe o rastlinah pridobljenih z določenimi NGT na obravnavah ni podprla. Zastopamo stališče, da trenutni predlog ni sprejemljiv. Ključnega pomena je pristop »od primera do primera«, zahteva po celoviti znanstveni oceni tveganja v kateri se pred odobritvijo dajanja na trg preveri varnost proizvoda iz vseh vidikov, in obveznem označevanju, kar mora veljati za vse proizvode, pridobljene z NGT. Detekcija in označevanje NGT proizvodov mora zagotavljati sledljivost, pravico pridelovalcev, proizvajalcev in potrošnikov do proste in ozaveščene izbire in nadzor. Vseh teh vidikov trenutna uredba ne vključuje.

Izboljšane sorte kmetijskih rastlin in kakovostno seme so pogoj za varno, zanesljivo in učinkovito kmetijsko pridelavo. Ker je za žlahtnjenje sort dolgotrajen in drag postopek, si žlahtnitelji lahko zagotovijo posebno vrsto intelektualne pravice, in sicer varstvo žlahtniteljske pravice in s tem zavarujejo svojo naložbo. Varstvo sort omogoča dolgoročno ravnotežje med koristni žlahtniteljev na eni ter uporabnikov na drugi strani. Sodi v zasebno pravo, zato je za uveljavljanje in varstvo svojih pravic odgovoren imetnik žlahtniteljske pravice. Za žlahtnitelja je najpomembnejša žlahtniteljeva izjema, ki imetniku omogoča, da lahko zavarovano rastlinsko sorto, njena semena in pridelke uporablja za žlahtnjenje nove sorte.

Pogoji za varstvo sort oziroma podelitev žlahtniteljske pravice, ki so opredeljeni v Mednarodni konvenciji o varstvu novih sort rastlin (Slovenija je konvencijo ratificirala leta 1999) so preneseni tudi v pravni red Evropske unije in Slovenije. V državah članicah Evropske unije se sorte lahko zavarujejo po nacionalnih sistemih ali po sistemu EU. Postopek za zavarovanje nove sorte in pridobitev žlahtniteljske pravice na nacionalni ravni, v skladu z Zakonom o varstvu novih sort rastlin vodi MKGP.

Področje patentov pa je v pristojnosti Urada Republike Slovenije za intelektualno lastnino, ki deluje kot organ v sestavi Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport, kjer lahko podajo dodatna pojasnila. Za pridobitev patenta morajo biti izpolnjeni pogoji novosti, inventivnosti in industrijske uporabljivosti, kar velja tudi za patente na področju biotehnologije. Najpomembnejša pravna vira, ki urejata področje patentov v biotehnologiji, sta Evropska patentna konvencija in Direktiva 98/44/ES o pravni zaščiti biotehnoloških izumov. Iz njiju izhaja splošno pravilo, da rastlinskih sort ni mogoče patentirati.

2. KUPCI ŽELIJO VEDETI KAKŠNO HRANO KUPUJEJO. LOČEN STATUS HRANE, KI NI PRIDELANA V ZEMLJI

Izdelki namenjeni prehrani, ki predstavljajo novost zaradi lastnosti ali načina pridelave so v EU urejeni s skupno živilsko zakonodajo, ki ureja postopke odobritve, varnostne kriterije in med drugim tudi način označevanja, kar kupcem, ki to želijo, daje jasno informacijo o izdelku in omogoča informirano izbiro.

Izdelki pridobljeni z NGT še vedno spadajo pod zakonodajo o GSO in za njih v celoti veljajo iste zahteve kot za GSO. To velja tudi za obvezno označevanje prisotnosti GSO in NGT v izdelkih.

Za nova živila (kamor spada tudi laboratorijsko meso) je v skladu s predpisi prav tako treba, pred dajanjem na trg, opraviti celovito oceno tveganja. Če in ko bo pridobljena pozitivna ocena EFSA se bo poleg vseh ostalih zahtev, ki jih mora izdelek izpolnjevati, v izvedbeni odobritvi predpisalo tudi ime izdelka, ki se bo moralo na izdelku obvezno uporabljati v celotni verigi.

Žuželke, ki jih naštevate so v EU že odobrene kot novo živilo in so lahko na trgu, v skladu z zahtevami predpisanimi v odobritvi, (njihov tržni delež je zaradi visokih cen in nezanimanja potrošnikov v EU izredno majhen, v Sloveniji jih v trgovinah praktično ni). Tudi pri odobritvah žuželk je predpisano ime, ki mora biti obvezno na označbi izdelkov. V dosedanjih odobritvah je predpisana uporaba slovenskega in latinskega imena žuželke in opozorilo glede možnih alergij.

Označevanje živil je splošno v EU enotno urejeno s skupno zakonodajo, ki je v celoti zavezujoča in se neposredno uporablja v vseh državah članicah. Za določene vrste živil kot so na primer meso, mleko in med pa enotni predpisi v EU za posamezne kategorije živil določajo, da se predpisana imena kot so meso, mleko, med ne smejo uporabljati za živila, ki to niso. V teh primerih se lahko uporabijo za take kategorije živil, ki pa izpolnjujejo ostale v EU predpisane zahteve glede varnosti in kakovosti opisna imena, ki pa ne vključujejo na primer besed mleko, meso ali med ter ne smejo biti v ničemer zavezujoča za potrošnike.

Pobudo za dodatno označevanje načina pridelave, tudi za izdelke, ki so proizvedeni izven Slovenije, bi lahko realizirali preko vključitve zahteve v skupno EU zakonodajo, za kar bi bilo treba pridobiti podporo večine držav članic. Podoben tak primer je označevanje porekla mešanic medu, ki je bil v EU sprejet kot sprememba direktive za med na pobudo Republike Slovenije ob podpori več držav članic EU. Taka pobuda bi lahko vključevala tudi označevanje nepredpakiranih živil na podoben način kot splošno velja v EU za sadje in zelenjavo.

EU zakonodaja pa omogoča tudi prostovoljne načine označevanja, ki služijo določenim nosilcem živilske zakonodaje, ki se zanj odločijo kot konkurenčno prednost. Te prostovoljne označbe so lahko odločitev posameznega nosilca živilske zakonodaje, ali pa prostovoljna privatna shema kot je na primer v Sloveniji »Pridelano/predelano Brez GSO« v lasti IKC Maribor.

Varnost GSO, vključno z njihovimi potencialnimi vplivi na okolje, se preverja pred dajanjem le-teh na trg. Odobreni GSO so v EU lahko prisotni v krmi in živilih, odvisno od posamezne odobritve. Njihova prisotnost mora biti na izdelkih označena, kar potrošnikom omogoča izbiro v skladu z njihovimi zahtevami ali prepričanji. GSO niso prisotni v konvencionalni krmi in živilih in v proizvodih, ki nosijo označbo "eko" ali "bio" ali pa so proizvedeni po shemah "brez GSO" - pri tovrstnih izdelkih morebitno uporabo GSO kontrolira certifikacijski organ.

Slovenija se v okviru EU zavzema, da se NGT uredijo primerljivo kot GSO, kar vključuje, poleg ocene tveganja v kateri se varnost celovito oceni pred dajanjem posameznega NGT na trg, tudi obvezno označevanje prisotnosti v celotni verigi.

Na vprašanje glede navajanja prisotnosti NGT v tej fazi ni mogoče odgovoriti, ker je zakonodajni predlog še vedno v pripravi.

V določenih državah izven EU poznajo označbo živila proizvedena z bioinženiringom. Gre za živila, ki vsebujejo genski material, ki je bil spremenjen z GSO/NGT tehnikami. Za te spremembe velja, da jih ni mogoče najti v naravi, niti jih ni mogoče pridobiti s konvencionalnimi tehnikami.

Spremembe predpisanega načina označevanja GSO niso predvidene.

Za »laboratorijsko meso« v EU ni zgodovine varne uporabe, zato bodo proizvajalci morali vložiti vlogo za odobritev po zakonodaji o novih živilih, ki pred dajanjem na trg predpisuje oceno tveganja s katero se preveri varnost proizvoda. Če varnosti ni mogoče dokazati proizvod ne dobi evropske odobritve in njegovo dajanje na trg EU ni dovoljeno. Vloga za odobritev »laboratorijskega mesa« še ni bila vložena. Ko bo vloga vložena bo sledila celovita ocena tveganja, ki jo opravi EFSA. Če bo z oceno tveganja ugotovljeno, da je proizvod varen in izpolnjuje vse predpisane zahteve bo lahko zakonito na trgu EU. Takšne odobritve v EU še ni, zato dajanje »laboratorijskega mesa« na evropski trg ni dovoljeno.

Uporaba industrijske konoplje kot živila:

V EU je kot živila že dovoljeno dajati na trg določene izdelke iz industrijske konoplje, ki so skladni z zakonodajo. Izdelki, ki se jih lahko zakonito daje na trg so na osnovi dokazane zgodovine varne uporabe konopljna semena in iz njih pridobljeni proizvodi, kot je npr. olje.

Dovoljeni so tudi listi industrijske konoplje za uporabo v poparkih. Izdelki ne smejo vsebovati višjih deležev snovi, ki bi bile pridobljene s sintezo, ekstrakcijo ali z obdelavo s kakšnimi drugimi postopki, ki spreminjajo profil proizvoda. Prav tako se te snovi brez evropske odobritve ne smejo dajati na trg kot take, niti se ne smejo dodajati drugim izdelkom. V cvetovih industrijske konoplje so prisotne psihotropne snovi, ki zaradi prisotnosti THC po splošni živilski zakonodaji niso hrana, prav tako nimajo dokazane zgodovine varne uporabe zato njihovo dajanje na trg ni zakonito.

EU zakonodaja določa mejne vrednosti Δ^9 - THC, kot kontaminanta, v izdelkih iz industrijske konoplje, ki imajo zgodovino varne uporabe. Mejne vrednosti v izdelkih ne smejo biti presežene. Samo zgoraj naštetih proizvodov, ki izpolnjujejo zahteve glede predpisanih mejnih vrednosti, so lahko zakonito na trgu EU.

Legalizacija konoplje, ki ni industrijska in se po zakonodaji šteje za drogo, je v pristojnosti Ministrstva za zdravje.

Uporaba industrijske konoplje kot gradbenega materiala, tekstila in plastike ni v pristojnosti UVHVVR oz. MKGP.

Omejitve za pridelavo konoplje v Sloveniji praktično ni. V Sloveniji je konopljo dovoljeno pridelovati v skladu s Pravilnikom o pogojih za pridobitev dovoljenja za gojenje konoplje in maka (Uradni list RS št. 44/2011, 36/2015, 33/18 in 61/23), ki je bil izdan na osnovi 9. člena Zakona o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami. Za konopljo po tem pravilniku se štejejo sorte

konoplje, ki so našete v Skupnem katalogu sort poljščin (evropska sortna lista), objavljenem vsako leto v Uradnem listu EU in na spletni strani Uprave RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin. Zadevne sorte ne presegajo 0,3% vsebnosti tetrahidrokanabinola (THC).

Konoplja se lahko goji za namen pridelave semena za nadaljnje razmnoževanje, za proizvodnjo hrane in pijač, za pridobivanje substanc za kozmetične namene, za pridelavo vlaken, za krmo živali in za druge industrijske namene.

Potencial, ki ga ima konoplja kot poljščina je izkoriščen toliko kot je interesa za gojenje te poljščine. Dejstvo je, da je konoplja problematična za spravilo in to odvrne marsikoga, ki se prvič sreča s pridelavo konoplje. Napredek vidimo predvsem v smeri boljše povezave kmetovalcev v smislu izgradnje skupnih predelovalnih obratov, kjer bi lahko izkoristili celotni potencial industrijske konoplje, ne le za prehrano ljudi in živali, temveč tudi v gradbene in industrijske namene.

Za GSO velja enotna evropska zakonodaja. Varnost se preverja pred dajanjem na trg. Zakonodaja ureja postopke odobritve, označevanja, sledljivosti in tudi spremljanje GSO po dajanju na trg. Proizvajalci lahko uporabljajo GSO, ki jih je EFSA ocenila kot varne in imajo evropsko odobritev. Izvajalci dejavnosti morajo njihovo prisotnost ustrezno označiti. Takšni GSO so lahko v prostem prometu po vsej EU.

V Sloveniji se srečujemo skoraj izključno z GS sojinimi tropinami iz dovoljene gensko spremenjene soje, kot beljakovinsko komponento v krmnih mešanica. Rezultati odražajo, da proizvajalci uporabo GS sestavin ustrezno označujejo, kar daje kupcem možnost izbire. GSO v živilih niso prisotni. Nedovoljenih GSO v vzorcih nismo odkrili.

EU zakonodaja vključuje načrte spremljanja, ki so sestavni del odobritev. Nosilec odobritve izvaja spremljanje in o tem redno poroča Komisiji. Poročila zagotavljajo vpogled v vplive na okolje in morebitne škodljive učinke. EFSA pri pregledu informacij primerja in preverja podatke iz različnih virov. Države spremljajo tudi stanje na kmetijskih območjih. V primeru problematičnih rezultatov bi zadevni GSO v EU prepovedali.

Zakonodaja o NGT je še v fazi priprave, zato lahko Slovenija s svojimi pripombami in stališči, ob zadostni podpori drugih držav članic, vpliva na vsebino predloga predpisa.

Za že sprejeto skupno evropsko zakonodajo velja, da države članice ne morejo samovoljno omejevati prostega prometa v EU dovoljenih živil oz. krme. Takšne omejitve se obravnavajo kot kršitev Pogodbe EU z vidika prostega pretoka blaga.

3. POSODOBITVE UKREPOV KMETIJSKE POLITIKE

Strateški načrt skupne kmetijske politike za obdobje 2023-2027 (v nadaljevanju: SN SKP 2024-2027) je bil do danes spremenjen dvakrat, v pripravi pa je tretja sprememba. Med drugim je bila namesto intervencije IRP20 Plačila Natura 2000 uvedena intervencija IRP23 Habitatni tipi in vrste na območjih Natura 2000. Razlog za 3. spremembo so prav posodobitve oz. odprava pomanjkljivosti, ki so se izkazale v prvem letu izvajanja intervencij in shem SN SKP 2024-2027, upoštevanje posameznih protestnih zahtev in zmanjševanje administrativnih bremen, ki imajo podlago v odločitvah institucij EU.

Kar se tiče ekološkega kmetovanja se Slovenija z 11-odstotnim deležem ekoloških zemljišč po razvitosti ekološkega kmetijstva uvršča nad povprečje EU oziroma na deveto mesto med članicami EU in je na zelo podobni ravni, kot so Slovaška, Španija, Danska in Grčija. Slovenija si je zastavila ambiciozen cilj, da se do leta 2027 v ekološko kmetovanje vključi vsaj 18 % površin.

MKGP v SN SKP 2023-2027 daje velik poudarek podpori ekološkemu kmetovanju. Ekološko kmetovanje je neposredno podprto preko dveh intervencij: Ekološko kmetovanje za katero bo namenjenih 92 mio EUR in preko intervencije Ekološko čebelarjenje za katero bo namenjenih 1,5 mio. Skupaj je tako namenjenih 93,5 mio EUR, kar je precej več kot v prejšnjem programskem obdobju.

V SN SKP 2024-2027 je MKGP pristopilo k **celoviti podpori ekološkega kmetovanja preko vseh specifičnih ciljev**. Tako bodo za preusmerjanje v ekološko kmetovanje in za izvajanje ekološkega kmetovanja namenjene tudi naslednje podpore (poleg intervencije Ekološko kmetovanje in Ekološko čebelarstvo):

- posebni JR za investicije samo za ekološke pridelovalce in predelovalce, (4,1 mio EUR),
- posebna podpora **povezovanju ekološkim pridelovalcev in predelovalcev**,
- še naprej se bo podpiralo **vračilo stroškov kontrole** za prvih 5 let,
- posebna podpora bo namenjena podpori mladim prevzemnikom, ki se ukvarjajo z eko kmetovanjem (20% višja podpora za mlade kmete, ki so vključeni v eko kmetovanje),
- na novo se bo zopet uvedla intervencija promocija kmetijskih pridelkov ali živil, kjer bo posebna pozornost dana tudi ekološkemu kmetovanju,
- podpirali bomo t.i eko regije oz. sedaj je to intervencija »Regijski pristop povezovanja lokalnih proizvodov s poudarkom na ekoloških proizvodih« in
- posebna podpora bo namenjena tudi prenosu znanja, izobraževanju, svetovanju in usposabljanju na področju ekološkega kmetovanja.
- Na vseh investicijah razpisih bodo ekološki kmetje dobili precej višjo podporo kot pa neekološki kmetije,

Podpore v SN SKP 2023-2027 skoraj povsod večje kot v PRP 2014-2020 (izjema travinje v preusmeritvi). Največje podpore na ha so namenjene ravno rastlinski pridelavi v preusmerjanju in ekološki rastlinski pridelavi, saj potrošnik najbolj povprašuje ravno po sadju in zelenjavi.

Vrsta Rabe	Ekološko		V preusmeritvi	
	SN 2023-2027	PRP 2014-2020	SN 2023-2027	PRP 2014-2020
Trajno travinje	159	156	276	312
Njive	607	326	800	378
Travniški sadovnjaki	258	189	320	291
Intenzivni sadovnjaki	885	677	1.200	900
Vinogradi	888	693	1.200	900
Vrtnine na prostem	1.021	600	1.200	600
Vrtnine v zava. prostorih	1.131	600	1.200	600
Hmeljišča	796	900	1.200	900
Semenarstvo	785	600	1.200	800
Drevesnice	1.200	900	1.200	900

V letu 2023 je MKGP ustanovilo Svet za ekološko kmetovanje in trajnostno proizvodnjo hrane, kot posvetovalnega telesa ministra, ki ministru svetuje o ključnih vprašanih s področja eko kmetovanja in trajnostne proizvodnje hrane.

V letu 2022 je bilo v ekološko kmetovanje v Sloveniji vključenih 3.786 KMG (5,6 % vseh KMG v RS), ki so obdelovala cca. 53.201,70 ha KZU, kar je 3% več kot v letu 2021 (11 % vseh KZU v RS). V kontrolo ekološke pridelave in predelave se je po začasnih podatkih do 30.6.2023 vključilo 4.004 KMG.

V Akcijskem načrtu razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2027 (v nadaljevanju: ANEK) je postavljenih 70 ukrepov za hitrejši razvoj ekološkega kmetovanja v Sloveniji. Med tiste, ki imajo visoko prioriteto in se že izvajajo lahko omenimo sledeče: Podpora za ha/panj, Višja podpora za ha za preusmeritev v ekološko kmetovanje, Višja finančna podpora za na mlade prevzemnike, Podpora za kritje stroškov eko kontrole, Koordinacija ter izvajanje pospeševanja in svetovanja eko kmetijstva, Krepitev sodelovanja med kmeti in predelovalci semen, Povečanje podpor za semonarstvo na ha, Izvajanje rednega nadzora v javnih zavodih glede upoštevanje Uredbe o zelenem JN, Večletni projekt promocije in nadgradnja kampanje "Ekološko+lokalno je idealno", Analiza trga z eko živil, Prepoved sproščanja v okolje GSO in drugih novih tehnologij, itd.

Še več ukrepov, ki so označeni z stopnjo nujno pa MKGP načrtuje izvajati v letu 2024. To so različni ukrepi, ki se nanašajo na investicije na ekoloških kmetijah, Podpore za tržno povezovanje eko kmetij, Podpore za vzpostavitev distribucijskih in predelovalnih centrov, kratkih verig, Vzpostavitev "eko regij", Podpre za investicije/mehanizacijo, ki se nanašajo na prilagajanje podnebnih spremembam, Izvedba izobraževanj za kmete, tehnologe, svetovalce in pospeševalce, itd.

MKGP bo v letošnjem letu pristopilo tudi k analizi izvajanja ukrepov iz ANEK-a v okviru DS za ekološko kmetovanje in o tem pripravilo poročilo, ki ga bo objavilo tudi na spletni strani.

4. ZAŠČITA KMETIJSKE ZEMLJE IN NARAVNIH VIROV POLITIKE IN IZDELAVA STRATEGIJE RAZVOJA SLOVENIJE

Varstvo kmetijskih zemljišč ureja Zakon o kmetijskih zemljiščih (v nadaljevanju: ZKZ). ZKZ pri umeščanju objektov v prostor predvideva, da se ti čim bolj izogibajo najboljšim kmetijskim zemljiščem, kljub vsemu pa se umeščanje objektov v prostor kmetijskim zemljiščem ne more izogniti. V teh primerih imamo vzpostavljen mehanizem plačila nadomestila zaradi spremembe namembnosti kmetijskih zemljišč, ki je namenski proračunski vir, ki ga lahko namenimo za projekte kmetijske zemljiške politike. Na tak način se skuša investitorje usmeriti na slabša zemljišča.

K varstvu kmetijskih zemljišč pripomore tudi ukrep vzpostavitve nadomestnih kmetijskih zemljiščih v okviru občinskih prostorskih načrtov (v nadaljevanju: OPN) in državnih prostorskih načrtov (v nadaljevanju: DPN). V obdobju zadnjih petih let se zaradi zahteve po izvedbi omilitvenih ukrepov pri poseganju na kmetijska zemljišča praktično ohranja bilančno stanje površine kmetijskih zemljišč v posameznih prostorskih aktih. Iz navedenega sledi, da si MKGP prizadeva ohranjati površine kmetijskih zemljišč tudi po namenski rabi. To velja tako za OPN kot DPN. Da je MKGP pri ohranjanju kmetijskih zemljišč in hkratnemu omogočanju razvoja kot država uspešnejše, kot je v javnosti pogosto predstavljeno, izhaja iz podatkov o dejanski rabi kmetijskih zemljišč v državi. Dejanska raba za razliko od namenske rabe prikazuje stanje v naravi, namenska raba pa je planska raba. Iz podatkov o dejanski rabi kmetijskih in gozdnih zemljišč izhaja, da je od leta 2006 do 2021 skupna površina kmetijskih zemljišč v državi celo nekoliko višja, je pa treba upoštevati, da se je metodologija zajemanja v tem času spreminjala.

Pomemben ukrep, ki bo prispeval k omejitvi pozidave kmetijskih zemljišč, je določitev trajno varovanih kmetijskih zemljišč (v nadaljevanju: TVKZ). Določitev TVKZ v OPN je ukrep, ki je namenjen tajnemu varovanju kmetijskih zemljišč pred spremembo namenske rabe in s tem varovanju naravnega vira, ključnega za pridelavo hrane, razvoj podeželja in nadaljnji razvoj kmetijstva. Z določitvijo TVKZ bo namreč omejena gradnja in spreminjanje namenske rabe kmetijskih zemljišč. ZKZ namreč določa, da se območja TVKZ najmanj 10 let od uveljavitve OPN, s katerim so ta območja določena, ne bodo smela spreminjati. TVKZ se bodo vzpostavljala ob spremembi OPN.

Glede nakupa kmetijskih zemljišč s strani tujih državljanov MKGP uvodoma pojasnjuje, da morajo države članice EU pri pripravi zakonodajnih rešitev slediti Razlagalnemu sporočilu Komisije o pridobivanju kmetijskih zemljišč in pravu Evropske unije (Uradni list Evropske unije, 2017/C 350/5), ki pojasnjuje, kako lahko države članice Evropske unije regulirajo prodajo kmetijskih zemljišč. Iz razlagalnega sporočila izhaja, da države članice EU lahko omejijo prodajo kmetijskih zemljišč, da bi ohranile kmetijske skupnosti in spodbujale trajnostno kmetijstvo. Pri tem morajo upoštevati pravo EU, zlasti pravila o prostem pretoku kapitala, ki je ena izmed osnovnih kategorij ustanovitvene pogodbe EU. Opisane so možnosti, ki jih države članice lahko izkoristijo za regulacijo prodaje kmetijskih zemljišč. Usmeritve temeljijo na sodni praksi Sodišča EU, ki zavzema stališče, da se v nobenem primeru državljan države članice EU ali pravne osebe, ki so ustanovljene v skladu z zakonodajo drugih držav članic, glede pridobitve kmetijskih

zemljišč ne smejo obravnavati manj ugodno kot na dan podpisa Pristopne pogodbe iz leta 2003, pri čemer je vsak nacionalni ukrep, ki omejuje prost pretok kapitala, mogoče dopustiti samo, če je utemeljen z nujnimi razlogi v splošnem interesu in če se z njim spoštuje načelo sorazmernosti, kar zahteva, da je primeren za uresničitev legitimnega zelenega cilja in ne presega tega, kar je nujno za njegovo uresničitev. Nacionalna ureditev za uresničevanje cilja, na katerega se sklicuje, je primerna le, če resnično odraža namen doslednega in sistematičnega doseganja tega cilja (gl. tudi sodbo z dne 11. novembra 2010, Komisija proti Portugalski, C-543/08, sodbo z dne 6. marca 2018, SEGRO in Horvath, C-52/16 in C-113/16, ter sodbo z dne 21. maja 2019, C-235/17, Komisija proti Madžarski).

Tako MKGP pojasnjuje, da državljani držav članic EU, OECD in EFTA pridobivajo lastninsko pravico na nepremičninah v Republiki Sloveniji na podlagi mednarodnih pogodb (pristopnih pogodb k EU), v katerih ni predviden dodatni pogoj obstoja vzajemnosti. Državljan držav članic EU, OECD in EFTA so pri pridobivanju nepremičnin (tudi kmetijskih zemljišč) izenačeni s slovenskimi državljani, kar pomeni, da na ozemlju Republike Slovenije pridobivajo lastninsko pravico na podlagi vseh pravnih temeljev in pod enakimi pogoji, kot veljajo za državljane Republike Slovenije, ter brez posebnih omejitev, ki bi veljale samo za tujce.

V Sloveniji je za urejanje poplavne varnosti in načrtovanje protipoplavnih ukrepov pristojno Ministrstvo za naravne vire in prostor (v nadaljevanju: MNVP). V Sloveniji je za potrebe poplavne varnosti postavljenih veliko nasipov in suhih zadrževalnikov, po poplavnem dogodku v avgustu 2023 pa se pričakuje velik porast načrtovanja dodatnih protipoplavnih ukrepov, med katere spadajo tudi nasipi in zadrževalniki za potrebe zadrževanja visokih voda.

Na MKGP želimo, da se vsi protipoplavni ukrepi ustrezno načrtujejo (z občinskimi, državnimi ali občinskimi podrobnimi prostorskimi načrti), prav tako je treba vzpostaviti ustrezen monitoring in zagotoviti ustrezna nadomestila in odškodnine prizadetim kmetom.

MKGP v fazi prostorskega načrtovanja sodeluje kot nosilec urejanja prostora. Pri tem vztrajamo, da se tovrstni objekti načrtujejo prvenstveno na nekmetijski namenski rabi prostora. Ker pa gre v velikih meri za večje objekte oziroma posege, se pogosto načrtujejo tudi na kmetijski namenski rabi prostora, MKGP izda smernice in mnenja v fazi načrtovanja predvidene ureditve.

V teh primerih želimo, da se protipoplavni ukrepi načrtujejo na zemljiščih slabših bonitet, prav tako pa se v največji možni meri izogibajo njivskim površinam, trajnim nasadom in zemljiščem, opremljenimi z namakalnimi sistemi.

Prav tako želimo, da se vedno evidentira ničelno stanje prostora, ki predstavlja izhodišče za primerjavo s stanjem po izgradnji protipoplavnih ukrepov. MKGP želi, da se vzpostavi redni monitoring in da se po vsakem poplavnem dogodku prizadetim izplača ustrezno odškodnino. Če pa je zaradi tovrstnih ukrepov kmetijstvo onemogočeno, pa je treba zemljišča odkupiti.

MKGP si bo tudi prizadevalo, da se zaradi omejevanja kmetijske pridelave in rabe prostora sistemsko uredi sistem odškodnin in plačila zaradi omejevanja kmetijske proizvodnje.

Na sestanku med MNVP in predstavniki kmetov iz Spodnje Savinjske doline je bilo dogovorjeno, da se še enkrat preveri hidrološke razmere v porečju Savinje glede na zadnje izvedene ukrepe (poglobitve strug, odvozi materialov, sanacije po poplavah). Prav tako je bilo dogovorjeno, da se pripravi študija variant, ki bo predstavljena lastnikom zemljišč, ter tudi recenzija pristopa k reševanju poplavne varnosti v Spodnji Savinjski dolini. Za izvedbo teh aktivnosti je zadolženo MNVP.

5. VEČ SLOVENSKE HRANE V JAVNIH NAROČILIH

Potrošniki lahko povsod po Sloveniji najdejo mleko in mlečne izdelke, meso in mesne izdelke ter sadje in izdelke iz sadja z znakom »izbrana kakovost – Slovenija«, ki je jamstvo za preverjeno kakovost, 100 % slovensko poreklo (pridelava, vzreja in predelava) ter dodatno neodvisno kontrolo tako označenih živil. Znak "izbrana kakovost -Slovenija" je med potrošniki po vse številnih merjenjih javnega mnenja tudi na vrhu prepoznavnih oznak živil, ki se pojavljajo v Sloveniji.

MKGP že vrsto let sodeluje s pridelovalci in predelovalci, da promovira slovensko hrano. Skupaj z različnimi akterji iz kmetijskega sektorja se izvajajo kampanje, dogodki in projekti, ki poudarjajo kakovost, okus in trajnost slovenskih proizvodov. Aktivnosti se izvajajo z namenom dvigniti ozaveščenost potrošnikov, da poseganje po lokalnih izdelkih zagotavlja podporo slovenskim pridelovalcem in slovenski prehranski industriji.

Strateški svet za prehrano določi priporočljive jedilnike s slovensko sezonsko ekološko hrano. O tem smo že pisali – več informacij najdete na povezavi <https://ekoci.si/zadnje/szj-pobude-in-prasanja-iz-posveta-kako-si-zagotoviti-hrano-za-danes-iz-prihodnost/>.

Strateški svet deluje neodvisno od MKGP. Glede na to, da je v fazi imenovanje Vladna medresorska delovna skupina, bomo tudi o tej pobudi razpravljali na omenjeni delovni skupini.

Delovna skupina je namenjena temu, da naslovimo vse ovire, s katerimi se srečujejo deležniki in odpremo vrata javnih zavodov lokalnim živilom. Poznamo različne modele dobrih praks, katere bomo proučili in poskušali najti najbolj ustrezno rešitev za naše zavode. S pobudo MKGP želimo doseči, da vsi resorji razumejo pomen uživanja lokalne hrane in zdravega prehranjevanja in to vključijo v svoje cilje, strategije ter ponotranjijo to kot skupno prizadevanje celotne vlade.

Vzporedno MKGP skupaj z Ministrstvom za okolje, prostor in energijo, ki je nacionalna kontaktna točka za zelena javna naročila, že od 2021 redno usposablja tako naročnike (javne zavode) kot ponudnike o možnostih več lokalne hrane v javnih zavodih. Izvedlo se je 12 usposabljanj na terenu in na daljavo na katerih je bilo okoli 600 udeležencev. Zavedati pa se je treba, da se s težavami srečujejo oboji (javni zavodi in ponudniki lokalne hrane), vsak s svojega področja. Zato je ključno, da se rešitve iščejo vzporedno in, da se o težavah seznanja oboje, kar tudi izvajamo na teh usposabljanjih. Prav tako je bilo že več posvetov. V kolikor bo takšen posvet organiziran na sejmu MOS in bomo nanj tudi povabljeni, se ga bomo z veseljem udeležili s prispevkom izsledkov, ki jih imamo na tem področju.

Trenutna zakonodaja predpisuje minimalne deleže (12% ekoloških in 20% iz drugih shem kakovosti) izraženo v kilogramih potrebnih živil. Glede na to, da v Sloveniji nismo z vsemi žvili samooskrbni in, da niti ni velike pestrosti ponudbe sezonskih živil, niti ni podaljšane sezonske ponudbe, se ponudnike vzpodbuja tudi na tem področju. Hkrati jim je v okviru SKP ukrepov omogočeno sofinanciranje za povezovanje, investicije...Menimo, da je že z obstoječo zakonodajo možno naročati 70% lokalnih živil, saj zgornja meja ni predpisana. Večja težava je, da ni pestre ponudbe, zadostne količine, kot tudi možne ponudbe že npr. olupljenega in narezanega krompirja, čebule..., saj se javni zavodi srečujejo s kadrovske stisko. Podobno težavo pa imajo tudi ponudniki. Torej, MKGP si bo tudi v prihodnje prizadeval, da bo težave reševal vzporedno, da bo rešitev dejansko izvedljiva in jo bo mogoče realizirati. Naj samo povemo, da nekateri javni zavodi vlagajo veliko truda za več lokalnih živil na krožnikih njihovih ustanov. Javne zavode učimo, kako morajo narediti sklope, da se takšnim anomalijam izognejo. MKGP že pripravlja JN za pripravo tovrstnih učnih pripomočkov učiteljem in učencem za vse tri triade.

Pripravljamo tudi prenovno oglaševanja in promocije, ki bo še bolj usmerjena v lokalno pridelano živila. Na tem mestu bomo poskusili svoje aktivnosti usklajevati tudi s trgovci in najti podporo tudi pri njih. Po drugi strani pa bomo po modelu Avstrije v plan promocije vključili tudi Ministrstvo za zdravje in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo.

Pobuda je zanimiva in je bila podobna že podana na predavanjih za javne zavode in ponudnike. O pobudi bomo razmislili kako jo izvesti.

6. NAUČIMO OTROKE TUDI ZNANJA ZA ŽIVLJENJE

V času, ko se Slovenija sooča z izzivi na področju kmetijstva in razvoja podeželja, je ključnega pomena, da se osredotočimo na krepitev znanja, inovativnosti ter podjetnosti v tem sektorju. Pri tem ima pomembno vlogo tudi oblikovanje politik in ukrepov, ki bodo omogočili trajnostno rast ter konkurenčnost našega kmetijskega sektorja.

Temeljna naloga kmetijstva v povezavi z živilstvom je zagotavljanje varne in kakovostne hrane. Za doseganje teh ciljev pa potrebujemo svež pristop, ki bo spodbujal znanje, kreativnost, inovativnost, podjetništvo in učinkovitejše povezovanje v kmetijskem sektorju.

Kmetijstvo želimo obdržati v sedanjem obsegu, zato moramo spodbujati mlade, da ostajajo na domačih kmetijah in nadaljujejo družinsko tradicijo pridelave hrane. Ravno mladi so hkrati pobudniki sprememb, saj so podjetni, inovativni ter pogumni pri uvajanju novih tehnologij v proizvodnji, organizaciji ter pri trženju. S tem si zagotavljajo socialno varnost, ki je ena od temeljnih elementov za ohranjanje in razvoj kmetij. S socialnim razvojem podeželja je tudi kmetijstvo bolj odporno in konkurenčno, podeželje pa privlačno za mlade.

Osnovno poslanstvo šole je vzgoja, več desetletno izobraževanje in strokovno usposabljanje za mlade za poklice celotne prehranske verige, prav tako pa tudi zagotavljanje varnega prostora za učenje, delo in kakovostno bivanje.

MKGP pomaga izobraževalnim ustanovam z ukrepi, ki se navezujejo na izvedbo načrtovanih izobraževanj. Med drugim sofinanciramo izvajanje praktičnega pouka, ki izvajajo programe javnega izobraževanja s področij kmetijstva, agroživilstva, veterinarstva in gozdarstva.

MKGP je srednjim šolam, ki izvajajo javne programe srednješolskega izobraževanja za kmetijstvo, izdalo tudi pooblastilo za izvajanje usposabljanja za varno delo s traktorjem in traktorskimi priključki.

Strategija razvoja biotehniškega izobraževanja in usposabljanja, ki je bila prvič sprejeta že leta 2006 ima ključno vlogo pri zagotavljanju kvalitetnih kadrov na področju biotehnik. Med tem časom so spremembe prinesle nove izzive in priložnosti tako na tehnološkem kot na družbenem področju. Le te pa zahtevajo, da na novo pristopimo k sistemu izobraževanja in usposabljanja na biotehniškem področju.

V prihodnje bo potrebno vzpostaviti učinkovitejše sodelovanje med različnimi resorji in institucijami za ustvarjanje, prenos in izmenjavo znanja. V strateškem načrtu SKP 2023-2027 je sistemu znanja in inovacij (t.i. sistemu AKIS) namenjen poseben horizontalni cilj, ki se navezuje na vseh devet osnovnih ciljev Strateškega načrta. Naša skupna naloga je, da krepimo sistem znanja in inovacij, ki bo sledil potrebam po trajnosti, odzivnosti in prilagodljivosti na hitre spremembe v okolju.

Seveda pa razumemo pomen izobraževanja otrok od malih nog naprej. V tem okviru zelo pozdravljamo sistem eko šol in si želimo še širšo vključenost šol v take sisteme. Zato na ministrstvu iščemo načine, kako v šole pripeljati še več vsebin, ki bi otrokom približale delo z zemljo, dvignilo zavedanje glede pomena doma pridelane hrane in jim pomagalo razumeti, kakšen napor je potreben, da pride hrana na našo mizo.

Za krepitev znanja je bistveno tudi boljše povezovanje in sodelovanje za izmenjavo znanja in inovacij med zainteresiranimi stranmi sistema AKIS. Zato na Ministrstvu spodbujamo razvojne mreže, konzorcije institucij znanja in drugih deležnikov AKIS, pilotne (testne) projekte za preverjanje rešitev v realnem okolju, prenos znanja s poudarkom na projektih EIP, demonstracije (npr. na demonstracijskih kmetijah) ter vzajemno učenje med kmeti. Predvidena

je tudi nadgradnja spletne platforme - Portal znanja, kot okno do rezultatov raziskovalne in drugih dejavnosti v okviru sistema AKIS.

S prijaznimi pozdravi.

Pripravili:

Boštjan Petelinc

Maja Žibert

Gašper Kosec

Tomaž Primožič

Barbara Vintar

Joži Jerman Cvelbar

Martina Šilc Žužek

Tadeja Kvas Majer

Tomaž Džuban

Eva Knez
državna sekretarka

Poslano:

- naslovniku - po elektronski pošti

V vednost:

- UVHVVR